

MEMO

Onderwerp:
 Toetsing Ffwet aanvulling strand
 Stormesandepolder

's-Hertogenbosch,
 14 september 2012

Projectnummer:
 B02043.000133.0200

DIVISIE MILIEU & RUIMTE

Van:
 G. Kos MSc.

Opgesteld door:
 G. Kos MSc.

Afdeling:
 Divisie M&R Den Bosch

Ons kenmerk:
 076583546:A

Kenmerk Projectbureau Zeeweringen:
 PZDB-M-12295

Aan:
 Roy van de Voort (Projectbureau Zeeweringen)
 Peter Meininger (Projectbureau Zeeweringen)

Kopieën aan:

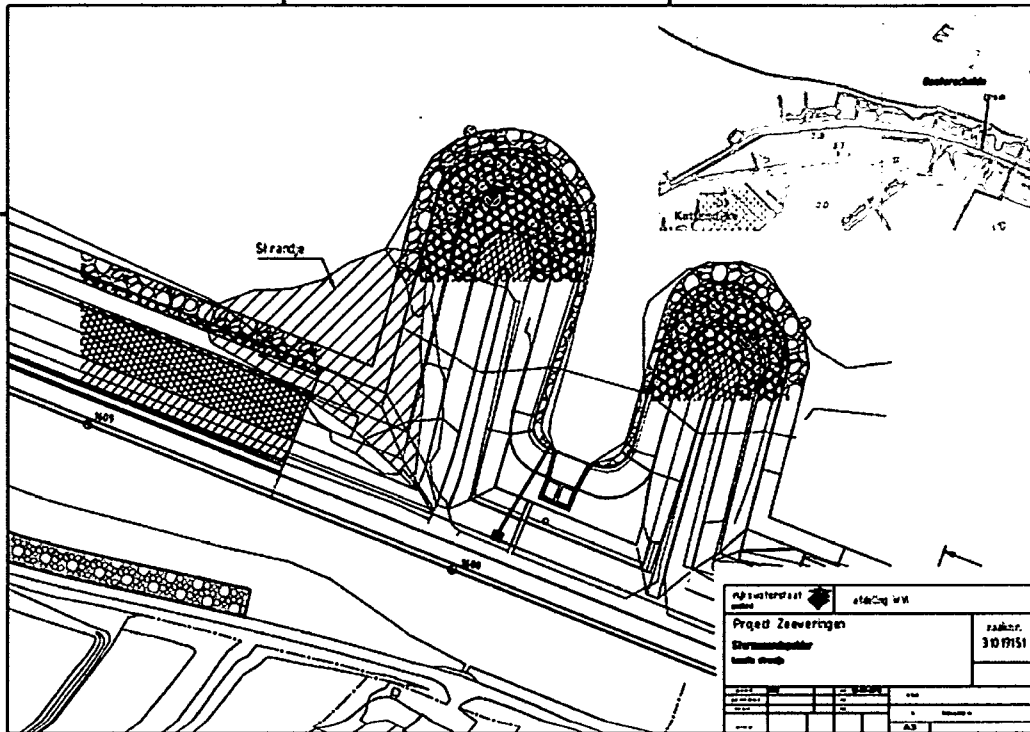
1. Inleiding**1.1. Aanleiding**

Door de dijkversterking van het dijktraject Stormesandepolder in 2010 is het aanwezige strandje zo goed als verloren gegaan. Naar aanleiding van gesprekken tussen de gemeente Goes, Dorpsbelangen Kattendijke en Waterschap Scheldestromen is besloten om het strandje aan te vullen. Onderliggende memo vormt een toetsing van de effecten van de aanvulling van het strand aan de Flora- en faunawet.

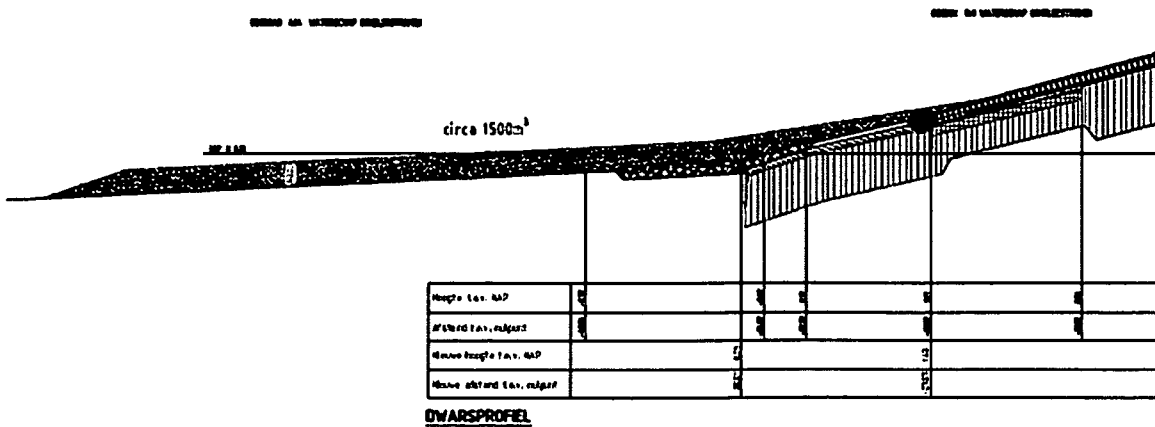
1.2 Voorziene werkzaamheden

Voorzien is in de volgende werkzaamheden ter plaatse van het strandje:

- Aanbrengen van 1500 m³ zand op het strand (zie Afbeelding 1 en Afbeelding 2).
- De werkzaamheden vinden plaats in de periode oktober/november 2012 of maart/april 2013, dit is afhankelijk van de manier waarop de werkzaamheden te combineren zijn met dijkwerkzaamheden in de omgeving.
- De werkzaamheden nemen hooguit één werkweek in beslag.
- De aanvoerroutes zijn gelegen op de weg Oude Zeedijk die over de dijk loopt. Vervolgens wordt de opgang van het strand gebruikt om zand naar het strand te vervoeren en dit daar aan te brengen.

Afbeelding 1: Ligging van het strandje langs de Stormesandepolder.

Afbeelding 2: Dwarsprofiel van het nieuwe strand langs de Stormesandepolder.

1.3 Afbakening

Voor onderliggende toetsing is de Flora- en faunawet van belang. De informatie die in voorliggende toetsing is gebruikt, is grotendeels afkomstig van de rapporten en inventarisaties voor de dijkversterking Stormesandepolder die in 2010 is uitgevoerd.

2. Beoordelingskader

Als gevolg van de werkzaamheden is het mogelijk dat beschermde soorten in het kader van de Flora- en faunawet aanwezig zijn langs het dijktraject. Centraal staat de kans of verbodsbepalingen voor beschermde soorten worden overtreden als gevolg van de werkzaamheden. Het wettelijke kader van de Flora- en faunawet is gegeven in bijlage 1.

3. Aanwezigheid beschermde soorten

De volgende informatie is afkomstig uit Oosterbaan *et al.*, 2005 en Grontmij, 2009:

- Beschermde planten komen niet voor in het werkgebied of op de transportroute.
- Het werkgebied zelf vormt voor zoogdieren geen geschikt leefgebied. Verder komen in de omgeving algemene grondgebonden zoogdieren voor als huisspitsmuis, veldmuis, mol, haas, gewone dwergvleermuis en egel. Aanwezigheid van de noordse woelmuis is uitgesloten, de soort is binnendijks en buitendijks niet waargenomen (Bekker *et al.*, 2010; website waarneming.nl). Het werkgebied en de directe omgeving hebben ook geen functie voor zeezoogdieren (Strucker *et al.*, 2012).
- Vooral binnendijks broeden verschillende vogelsoorten. De broedvogels die het dichtst bij het werkgebied broeden, zitten aan de binnenzijde van de dijk. De weg en het fietspad leiden op de buitenzijde van de dijk tot verstoring. De buitenzijde van de dijk vormt geen geschikte broedplaats en ook na de dijkwerkzaamheden is dit nog steeds niet het geval. De aanwezigheid van broedende vogels buitendijks ter hoogte van het strandje is uitgesloten door aanwezigheid van verkeer, recreanten en het ontbreken van vegetatie op het strandje en verharde dijkbekleding.
- Mogelijk komen nabij het werkgebied algemeen voorkomende amfibiesoorten voor zoals de gewone pad. Het werkgebied zelf vormt echter geen geschikt leefgebied voor amfibieën vanwege het ontbreken van vegetatie en zoet water. Ook de aanwezigheid van de rugstreeppad is uitgesloten.
- De aanwezigheid van reptielen is uitgesloten.
- Het werkgebied vormt geen geschikt leefgebied voor beschermde vissen, door de afwezigheid van zoet water.

Bovenstaande gegevens zijn niet recent (zie Grontmij, 2009). De dijkbekleding en het strandje bieden echter weinig mogelijkheden als leefgebied voor beschermde soorten. Bovendien vindt recreatie in het gebied plaats en worden de weg en het fietspad bereden, waardoor verstoring ook aan de orde is. In 2010 is het buitentalud van de dijk aangepast, waardoor de leefgebieden van algemene soorten die aanwezig waren, vernietigd zijn. Vervolgens heeft het dijktaalud zich weer ontwikkeld tot een vergelijkbaar leefgebied als voor de werkzaamheden. Hoewel bovenstaande gegevens dus niet recent zijn, zijn op basis van de huidige habitatgeschiktheid geen nieuwe beschermde soorten te verwachten.

4. Effecten op beschermde soorten

Het werkgebied en aanvoerroutes vormen niet het leefgebied van zwaar beschermde soorten, effecten zijn uitgesloten. Effecten op broedende vogels zijn uitgesloten indien werkzaamheden in de herfst plaatsvinden. Maar ook wanneer werkzaamheden in het broedseizoen (voorjaar) zijn voorzien, is niet voorzien dat broedende vogels verstoord raken, omdat werkzaamheden en transport buitendijks plaatsvinden en buitendijks broeden geen vogels. In de huidige situatie wordt reeds gerecreëerd in en om het werkgebied. Ook de transportroute wordt gebruikt door recreanten om zich langs te

ARCADIS

verplaatsen. Van broedende vogels is aan de buitenzijde van de dijk geen sprake door de aanwezigheid van wegen, fietspad, recreanten en verhardingen van de dijk. De dijk dient als buffer en door gewinning aan recreatie zijn geen effecten op de binnendijs broedende vogels verwacht. Effecten op broedende vogels zijn uitgesloten.

Verder zijn als gevolg van de werkzaamheden vooral effecten voorzien op algemeen voorkomende soorten. Het doden van individuen en vernietiging van rust- en verblijfplaatsen is beperkt, gezien de huidige marginale functie van de dijkbekleding en strand als leefgebied.

5. Toetsing

Tabel 1 hieronder geeft de mogelijke overtreding van verbodsbepalingen weer als gevolg van de effecten. De werkzaamheden zoals beschreven in deze memo kunnen doorgang vinden zonder een goedgekeurde gedragscode of ontheffing.

Tabel 1: *Overzicht van beschermde soorten en mogelijke overtreding van verbodsbepalingen.*

Soort	Beschermings-categorie	Art. 8	Art. 9	Art. 10	Art. 11	Art. 12	Toelichting
Algemeen voorkomende zoogdieren	Tabel 1		X		X		De kleine grondgebonden dieren ten aanzien waarvan mogelijk verboden handelingen plaatsvinden, zijn algemeen voorkomende soorten. Ten aanzien van deze soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen bij ruimtelijke ingrepen, mits sprake is van zorgvuldig handelen en een wezenlijke invloed op de soort is uitgesloten. Ten aanzien van grondgebonden soorten zijn specifieke eisen aan de uitvoering weinig effectief. Iedere werkwijze leidt tot het doden van enkele exemplaren. De voorkomende soorten komen algemeen voor in Zeeland. Het doden van enkele exemplaren heeft geen invloed op deze soorten.
Vogels	Vogels	Geen					Effecten op broedende vogels zijn voorzien, omdat werkzaamheden en transport zijn voorzien aan de buitenzijde van de dijk. Zowel binnen als buiten het broedseizoen, zijn geen effecten op broedende vogels te verwachten.

Artikel 8: Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11: Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12: Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

6. Conclusie

ARCADIS

Voorzien is in werkzaamheden op het strand aan de Stormesandepolder. Langs het dijktraject waar in 2010 werkzaamheden zijn uitgevoerd. Effecten zijn voorzien voor beschermde soorten in het kader van de Flora- en faunawet. Het gaat hierbij om effecten op algemeen voorkomende, grondgebonden zoogdieren. Voor deze soorten geldt echter een vrijstelling van verbodsbepalingen bij ruimtelijke ontwikkelingen. Effecten op vogels zijn uitgesloten. Voor dit project is het niet nodig om mitigerende maatregelen te nemen of een ontheffing van de verbodsbepalingen aan te vragen.

7. Bronnen

- Bekker, J.P., Calle, L., Dobbelaar, S., Fortuin A., Jacobusse, C. & Kraker, K. de, 2010. Zoogdieren in Zeeland; Fauna Zeelandica Deel 6, Zoogdierwerkgroep Zeeland & Het Zeeuwse Landschap.
- Grontmij, 2009. Soortenbeschermingstoets Stormesandepolder- Breede Watering *Toetsing van de voorgenomen dijkverbetering aan de Flora- en faunawet*. Definitief. Kenmerk PZDB-R-08255. In opdracht van Projectbureau Zeeweringen.
- Oosterbaan, B.W.J. & Boer, W.A. den, 2005. Stormesandepolder *Inventarisatie broedvogels, amfibieën, reptielen en zoogdieren rondom de Oosterschelde in 2005*. G&G-rapport 2005-31. Opdrachtgever Rijkswaterstaat en Rijksinstituut voor Kust en Zee. Van der Goes en Groot Ecologisch Onderzoeks- en Adviesbureau.
- Strucker, R.C.W., Art. F.A. & Lilipaly, S., 2012. Watervogels en zeezoogdieren in de Zoute Delta 2010/2011. RWS Waterdienst BM 12.07, Vlissingen, maart 2012.

Websites

- Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie: <http://www.rijksoverheid.nl>
- SOVON trends vogels Oosterschelde: http://www.sovon.nl/gebieden/gebieden_trends.asp?gebnr=118
- Waarneming.nl: <http://www.waarneming.nl>

Bijlage 1: Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet, die in april 2002 in werking is getreden, beschermt een groot aantal plant- en diersoorten. In artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet is opgenomen welke handelingen niet toegestaan zijn (zie onderstaand tekstkader). De werkzaamheden kunnen strijdig zijn met de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet.

In sommige gevallen is het overigens mogelijk het plan zo uit te voeren dat overtreding van de genoemde verbodsbepalingen niet aan de orde is (zie tekstkader over de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet). Wanneer dit niet mogelijk blijkt te zijn, moet een ontheffing aangevraagd worden, die het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, EL&I (voorheen ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) alleen onder bepaalde voorwaarden verstrekt.

Verbodsbepalingen Flora- en faunawet

Artikel 8. Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11. Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12. Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Om helder te krijgen of er verboden handelingen vanwege de Flora- en faunawet plaats vinden en of daarvoor eventueel een ontheffing noodzakelijk is, dienen de volgende vragen beantwoord te worden:

1. Zijn er beschermde planten of dieren in het project- en verstoringsgebied aanwezig, en zo ja, welke?
2. Kunnen er verboden handelingen vanwege de Flora- en faunawet optreden op deze soorten ten gevolge van de uitvoering van het project?

Op basis van de bestaande gegevens en veldbezoeken geven wij een actueel en dekkend beeld van de aanwezige, wettelijk beschermde flora en fauna in het onderzoekgebied.

In 2005 is een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) in werking getreden, welke behoort bij de Flora- en faunawet. Een belangrijke wijziging met deze AMvB is dat voor algemeen voorkomende soorten een vrijstelling geldt. Voor deze soorten is het, onder voorwaarden, niet meer noodzakelijk om een ontheffing aan te vragen. In de AMvB zijn verschillende beschermingscategorieën onderscheiden (zie onderstaande tabel).

Tabel 7: Beschermingscategorieën Flora- en faunawet.

Categorie		Ontheffing of vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen	
Tabel 1 Algemene soorten		Algemene vrijstelling van de verboden 8 tot en met 12, wel zorgplicht, m.u.v. artikel 10	
Tabel 2 Overige soorten		Vrijstelling mogelijk, mits gebruik wordt gemaakt van een door de minister goedgekeurde gedragscode; anders ontheffing noodzakelijk (toetsing aan gunstige staat van instandhouding en zorgvuldig handelen). Eventueel mitigatie- en compensatieplicht. Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen. Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag, m.u.v. artikel 10	
Tabel 3 Soorten van bijlage 1 van de AMvB		Voor volgens art 75 lid 6 bij AMvB aangewezen soorten geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten geldt, ook wanneer wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, geen vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen kan alleen verleend worden wanneer: - er geen andere bevredigende oplossing bestaat; - er sprake is van een bij AMvB bepaald belang. Voor deze groep is per AMvB bepaald dat een ontheffing verleend kan worden (met inachtneming van het voorgaande) bij: dwingende reden van groot openbaar belang; ruimtelijke ontwikkeling en inrichting (zolang er geen sprake is van benutting of gewin) van de beschermde soort; enkele andere redenen die geen verband houden met ruimtelijke ontwikkeling, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid, voorkomen van ernstige schade; - er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort; - er zorgvuldig wordt gehandeld. Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen. Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag.	
Tabel 3 Soorten op Bijlage IV Europese Habitatrichtlijn		Voor volgens art 75 lid 6 aangewezen soorten die voorkomen op bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten geldt, ook wanneer wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, geen vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen kan alleen verleend worden wanneer: - er geen andere bevredigende oplossing bestaat; - er sprake is van een bij AMvB bepaald belang. Voor deze groep is bij AMvB bepaald dat een ontheffing verleend kan worden (met inachtneming van het voorgaande) bij: dwingende reden van groot openbaar belang Nb: voor deze groep kan er geen ontheffing worden verleend op basis van het belang "ruimtelijke ontwikkeling en inrichting". Volgens de AMvB kan dit wel, echter uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) laten zien dat de AMvB op dit punt een onjuiste implementatie van de Europese Habitatrichtlijn is. enkele andere redenen die geen verband houden met ruimtelijke ontwikkeling, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid, voorkomen van ernstige schade; - er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort; - er zorgvuldig wordt gehandeld.	

Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen (EL&I hanteert nu de term "Positieve Afwijzing"). Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag.

ARCADIS

Vogels

Vanwege de bepalingen in de Europese Vogelrichtlijn, die overgenomen zijn in de Flora- en faunawet, geldt er voor vogels een afwijkend beschermingsregime. Uit recente uitspraken van de ABRvS blijkt dat de manier waarop in Nederland tot voor kort werd omgegaan met ontheffingen voor vogels in strijd is met de Europese Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn staat een ontheffing alleen toe wanneer:

- geen andere bevredigende oplossing bestaat;
- tevens sprake is van één van de volgende belangen:
 - bescherming van flora en fauna;
 - veiligheid van luchtverkeer;
 - volksgezondheid en openbare veiligheid.

Dit betekent dat voor het verstoren van broedende vogels, hun eieren of jongen slechts in uitzonderlijke gevallen ontheffing kan worden verleend voor een ruimtelijke ingreep, namelijk als voldaan is aan het bovenstaande. In de praktijk betekent dit dat voor vogels gestreefd moet worden naar het voorkomen van het overtreden van verbodsbepalingen. In veel gevallen kan overtreding van verbodsbepalingen worden voorkomen door (verstorende) werkzaamheden buiten het broedseizoen (de perioden dat het nest in gebruik is voor het broeden of grootbrengen van jongen) aan te laten vangen.

Binnen de groep van vogels zijn er soorten waarvan het nest wordt aangemerkt als een zogenaamde 'vaste rust- of verblijfplaats'. Dergelijke verblijfplaatsen zijn jaarrond beschermd onder artikel 11 van de algemene verbodsbepalingen, en vormen de meest streng beschermde groep. Vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels zijn aangewezen in de 'aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009) en bestaan uit de categorieën van vogelsoorten opgenomen in onderstaande tabel.

Tabel 8: Categorieën jaarrond beschermde nesten.

Categorie	Type verblijfplaatsen
Categorie 1	Vaste rust- en verblijfplaatsen; nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust en verblijfplaats.
Categorie 2	Nesten van koloniebroeders; nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop
Categorie 3	Honkvaste broedvogels en vogels afhankelijk van bebouwing; nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop
Categorie 4	Vogels die zelf niet in staat zijn een nest te bouwen; vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen
Categorie 5	Niet jaarrond beschermd, inventarisatie gewenst; nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Of voor het (buiten het broedseizoen) wegnemen van jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen een ontheffing noodzakelijk is, dient te worden vastgesteld met behulp van een zogenaamde omgevingscheck. Daarnaast is de noodzaak tot een ontheffing mede afhankelijk van de mogelijkheid tot het mitigeren (inclusief het aanbieden van vervangende nestgelegenheden) van negatieve effecten.

ARCADIS

Zorgplicht

Naast de verbodsbepalingen is in de Flora- en faunawet ook een zorgplicht opgenomen (zie onderstaande tekstkader). Wanneer plannen worden ontwikkeld voor ruimtelijke ingrepen of voornemens ontstaan om werkzaamheden uit te voeren, dient vooraf goed te worden beoordeeld of er mogelijke nadelige consequenties voor beschermde inheemse soorten zijn. In beginsel is daarvoor de initiatiefnemer zelf verantwoordelijk.

Zorgplicht Flora- en faunawet

Artikel 2, lid 1: Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.

Artikel 2, lid 2: De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterweg te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevegd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevegd teneinde die gevolgen te voorkómen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat het lijden zo beperkt mogelijk is.